

نگاهی به چگونگی بازتاب ترور سردار شهید سلیمانی در میان اندیشکده‌های آمریکایی

یادداشت

سید احمد ابوترابی
دبیر تحریریه دوماهنامه
آمریکاشناسی

اشاره ابامداد ۱۳ دی ماه ۱۳۹۸ (۳ ژانویه ۲۰۲۰) به دستور مستقیم دونالد ترامپ، رئیس وقت جمهوری ایالات متحده آمریکا، سرلشکر پاسدار حاج قاسم سلیمانی، فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران به همراه حاج ابو مهدی المهندس، رئیس ستاد حشد الشعبی عراق و سایر همراهنشان با شلیک ۴ فروند موشک لیزری «هل فایر» از پهپاد «MQ-9 ریپر» آمریکایی به شهادت رسیدند. بلافاصله بعد از این ترور، اندیشکده‌ها و اندیشمندان حوزه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل آمریکایی در راستای توجیه این عملیات تروریستی، دست به قلم شده و این اقدام ناجوانمردانه و خلاف قوانین بین‌المللی را توجیه کردند. متن زیر بخشی از دیدگاه‌های این اندیشکده‌ها پس از ترور سردار سلیمانی و همراهان ایشان است.

ترور سردار سلیمانی

بحث ترور سردار سلیمانی مسئله جدیدی در سیاست منطقه‌ای آمریکا نبود، بلکه در طول سالیان حضور نیروهای آمریکایی در عراق، این موضوع مطرح بود و این پیشنهاد به رؤسای جمهور قبلی آمریکا نیز داده شد اما آن‌ها از قبول مسئولیت این ترور سرباز زدند. بنا به گزارش «بنیاد دفاع از دموکراسی‌ها»، آمریکایی‌ها در طول سالیان حضور در عراق، چند مرتبه قصد داشتند که سردار سلیمانی را ترور کنند اما رؤسای جمهور این کشور، هیچ‌گاه زیر بار این مسئولیت نرفتند.^۱ رابرت مالی می‌گوید: این‌که آن‌ها تصمیم گرفتند این کار را انجام ندهند، نشان می‌دهد که نگران بودند، هزینه‌های این اقدام، بیشتر از منافع آن باشد.^۲ «اندیشکده بروکینگز» نیز بر این باور بود که ترور سردار سلیمانی، به افزایش بی‌جهت تنش‌ها منجر شده است.^۳ بروکینگز معتقد است، ترور سردار سلیمانی توسط ترامپ، کاری بود که بدون تفکر لازم

انجام شد که به در خطر افتادن جان آمریکایی‌های بیشتری منجر می‌شود.^۴ البته مایک پمپئو، وزیر وقت امور خارجه آمریکا، مدعی بود که ایالات متحده در پاسخ به اطلاعاتی مبنی بر اینکه فرمانده سپاه قدس در حال برنامه‌ریزی برای حمله قریب‌الوقوع به منافع آمریکا است، تصمیم به حمله پیشگیرانه و دفاعی گرفت.^۵ «اندیشکده CNAS» در گزارشی، خبر از ارائه پیشنهاد ترور سردار سلیمانی را توسط سیاست‌گذاران آمریکایی به‌عنوان یکی از گزینه‌های پیشنهادی به ترامپ داد، اما ترامپ در میان باقی گزینه‌های سیاستی، این گزینه را بدون اینکه برای انجام آن آینده‌نگری خاصی انجام دهد یا آماده شود، انتخاب کرد.^۶ ترامپ به جای اینکه این تصمیم را در اتاق عملیات کاخ سفید و در میان مشاورانش بگیرد، در میان گروه کوچکی از همراهانش در مارا لاگو گرفت. این تصمیمات، معمولاً پس از ساعت‌ها بحث و بررسی

4. <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/01/03/around-the-halls-experts-react-to-the-killing-of-iranian-commander-qassem-soleimani/>

5. <https://thehill.com/policy/international/476698-iran-generals-death-underscores-vulnerability-of-senior-leaders/>

6. <https://www.cnas.org/publications/commentary/why-did-the-pentagon-ever-give-trump-the-option-of-killing-soleimani>

1. <https://www.fdd.org/analysis/2020/01/03/us-kills-qassem-soleimani/>

2. <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iran/perilous-turning-point-us-iran-confrontation>

3. <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/01/14/why-did-the-pentagon-ever-give-trump-the-option-of-killing-soleimani/>

منطقه را از بین می‌برد؟ آیا معتقد است که از دست دادن ژنرال سلیمانی، دولت ایران را سرنگون می‌کند؟ آیا معتقد است که این ضربه ویرانگر، ایران را وادار به صلح با شرایط مطلوب واشنگتن خواهد کرد؟^۴

انتقام سخت

پس از ترور سردار سلیمانی، ایران مدعی شد که در پاسخ به این ترور از قاتلان، انتقامی سخت خواهد گرفت. در فاصله بین ترور تا حمله به پایگاه عین‌الأسد، اندیشکده‌های آمریکایی سعی کردند تا ابعاد انتقام ایران را پیش‌بینی کنند. برخی از اندیشکده‌های آمریکایی، این‌گونه فکر می‌کردند که ایران، به صورت مستقیم با آمریکا درگیر نخواهد شد و از طریق افزایش هزینه برای سیاست‌های ایالات متحده آمریکا (در عراق و در پرونده هسته‌ای)، انتقام خون سردار را خواهد گرفت.^۵ با توجه به حمله هکری به زیرساخت‌های آمریکا نیز برخی از اندیشکده‌ها، خبر از احتمال حمله سایبری به زیرساخت‌های آمریکایی دادند.^۶ حملات شبه‌نظامیان با هدف قرار دادن نیروهای آمریکایی و منافع ایالات متحده در خاورمیانه، مانند میدان‌های نفتی عربستان یا تنگه هرمز. یک حمله سایبری در مقیاس بزرگ که می‌تواند به بازار جهانی نفت آسیب برساند، بر انتخابات ریاست جمهوری در نوامبر، تأثیر بگذارد و احتمالاً تلاشی چندساله برای ترور اهداف بلندپایه دولت ایالات متحده، از جمله احتمالاتی

گرفته می‌شوند اما این اتفاق در رابطه با ترور سردار سلیمانی رخ نداد.^۱

واکنش‌ها

در واکنش به این اقدام تروریستی، واکنش‌ها در کنگره آمریکا متفاوت بود، هرچند که عمدتاً بر اساس خطوط حزبی بود. قانون‌گذاران جمهوری خواه، تصمیم رئیس‌جمهور را به‌عنوان ضربه‌ای مهم به توانایی ایران برای انجام عملیات و به‌عنوان یک اقدام منطقی برای دفاع از خود ستایش کردند. با این حال، دموکرات‌ها معتقد بودند که این حمله، نیروهای آمریکایی و شرکای آن را در معرض خطر بیشتری قرار می‌دهد. علاوه بر این، دیگران در کنگره با عدم اطلاع دولت به رهبران ارشد مجلس نمایندگان و سنا (از جمله باند هشت)، قبل از انجام این حمله مخالفت کردند.^۲ به گفته برخی از مقامات، اطلاعیه‌ای که دولت از طریق قطعنامه اختیارات جنگ به کنگره داده شد، «هیچ اطلاعاتی در مورد تهدیدات آینده یا حمله قریب‌الوقوع ارائه نمی‌کرد.»^۳ برخی از صاحب‌نظران نیز سؤالاتی در رابطه با این ترور مطرح کردند، از جمله اینکه: هدف راهبردی دولت در رویارویی با ایران چیست؟ فکر می‌کنید که این ترور، فراتر از رفع تهدید فوری ادعایی، چه دستاوردی خواهد داشت؟ در مقاطع مختلف، دولت ترامپ، اهداف کاملاً متفاوتی را در کمپین فشار خود بر ایران، مطرح کرده است، از جمله تغییر رژیم، اهرم فشار برای مذاکرات مجدد و بازدارندگی در برابر اغتشاشات بیشتر ایران، آیا دولت ترامپ فکر می‌کند که ترور ژنرال سلیمانی، توانایی‌های اعزامی ایران در

۱. همان

2. <https://www.csis.org/analysis/soleimani-strike-necessary-debate-and-new-frontiers-use-force>

۳. همان

4. <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/01/03/around-the-halls-experts-react-to-the-killing-of-iranian-commander-qassem-soleimani/>

5. <https://www.cnas.org/publications/commentary/how-will-iran-respond-to-soleimani-killing-and-where-will-the-escalation-end>

6. <https://www.cnas.org/press/in-the-news/iran-us-conflict-may-stretch-definitions-of-war>

اتفاق خواهد افتاد، وجود دارد؛ ایران کجا، کی و چگونه تلافی خواهد کرد؟ ایرانی‌ها قطعاً به دنبال برکناری حضور آمریکا در عراق خواهند بود. آن‌ها اگر موفق شوند، حضور عربستان در آنجا نیز ناپایدار است. ایران نفوذ خود را در مرز شمالی پادشاهی، مستحکم خواهد کرد. کویت، بحرین و امارات با نگرانی عصبی به سعودی‌ها خواهند پیوست.^۵

البته گزینه‌های پیش روی ایران برای انتقام متعدد بود، به‌عنوان مثال، می‌تواند به شبکه گسترده خود در عراق برای حمله به نیروهای آمریکایی یا ربودن دیپلمات‌ها و غیرنظامیان دستور دهد. همچنین، ایران ممکن است، تصمیم بگیرد که منافع ایالات متحده را در زمانی که خودش انتخاب می‌کند، از طریق حملات، آن هم نه تنها در خاورمیانه، بلکه در سراسر جهان و حتی در آمریکا، مورد هدف قرار دهد.^۶ تهران تمام تلاش خود را می‌کند تا حضور نظامی آمریکا در عراق را از نظر عملیاتی و سیاسی ناپایدار کند.^۷ از سوی دیگر، به نظر می‌رسد که تقریباً در میان جناح‌های سیاسی شیعه در عراق، اتفاق نظر وجود دارد که می‌خواهند ایالات متحده را بیرون کنند یا حداقل به شدت، حضور آن‌ها را کاهش دهند.^۸

حمله به عین‌الأسد

کمتر از یک هفته پس از ترور ژنرال سلیمانی در بغداد، تهران با حمله موشکی به پایگاه‌های عراقی - که کارکنان نظامی آمریکایی در آن مستقر بودند - پاسخ

۵. همان

6. <https://thehill.com/opinion/national-security/476632-soleimani-is-dead-but-the-enemy-still-stands/>

7. <https://carnegieendowment.org/2020/01/06/soleimani-s-ultimate-revenge-pub-80699>

8. <https://www.newsweek.com/trump-soleimani-middle-east-change-lull-1482293>

بود که اندیشکده CNAS برای انتقام سخت می‌داد.^۱ برخی دیگر نیز معتقد بودند که پیش‌بینی زمان دقیق و ماهیت چنین انتقام جویی، غیرممکن است اما ایران، راه‌های زیادی برای تشدید تنش دارد؛ از حمله به نیروهای آمریکایی یا متحدانش در منطقه گرفته تا خرابکاری در زیرساخت‌های نفتی یا حمل‌ونقل، برای تسریع سرعت برنامه هسته‌ای خود.^۲

ترس از انتقام ایران و افزایش تنش‌های منطقه‌ای در اظهارنظرهای آمریکایی‌ها مشهود بود. سوزان مالی، معاون مدیر برنامه سیاست خارجی و عضو ارشد مرکز سیاست خاورمیانه می‌گوید: دولت ترامپ با کشتن معمار نفوذ گسترده ایران در سراسر خاورمیانه، تنش‌های در حال جوشش با تهران را از یک حمله اقتصادی به یک اقدام جنگی - که احتمالاً واکنش‌های خطرناک و غیرقابل پیش‌بینی ایران را تحریک می‌کند - تشدید کرده است.^۳ او در ادامه می‌افزاید: شواهد کمی وجود دارد که نشان دهد دولت ترامپ، یک استراتژی برای مدیریت چنین رویارویی طولانی و غیرقابل پیش‌بینی با تهران، ترسیم کرده است.^۴ در واقع، انتقام سخت ایران، فقط باعث ایجاد مسئله در آمریکا نشد، بلکه کشورهای منطقه غرب آسیا را نیز به‌عنوان شرکای آمریکایی‌ها، به فکر فرو برد. در داخل کاخ سلطنتی عربستان، نگرانی شدیدی در مورد آنچه در آینده

1. <https://www.cnas.org/press/in-the-news/the-us-killed-soleimani-what-will-iran-do-next>

2. <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/01/07/was-it-risky-for-the-us-to-take-public-responsibility-for-killing-soleimani/>

3. <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/01/03/around-the-halls-experts-react-to-the-killing-of-iranian-commander-qassem-soleimani/>

۴. همان

طریق نیروهای نیابتی و به روشی نامتقارن در ماه‌های آینده، ارائه خواهد کرد. پاسخ ایران، احتمالاً یک فرآیند خواهد بود، نه یک حمله دفاعی؛ اما معضل ایران، همچنان پابرجا است. اگر تهران بخواهد چیزی مانند مطالبه عمومی ایجاد شده را خود یا از طریق نیروهای نیابتی پاسخ دهد، احتمالاً با خطر یک رویارویی بزرگ با ایالات متحده و شاید حتی یک جنگ آشکار، مواجه خواهد شد.^۲ در ادامه می‌گوید: در هر پاسخ بعدی، ایران احتمالاً چه چیزی را در اولویت قرار می‌دهد؟ آیا ایران، تلاش خواهد کرد تا از طریق تلفات انسانی و خسارات مادی، هزینه‌های چشمگیری را بر آمریکا تحمیل کند؟ یا اینکه به دنبال هدف قرار دادن محدود (اما به صورت طولانی مدت و فرسایشی) یا هدف قرار دادن حضور منطقه‌ای ایالات متحده خواهد بود؟ شاید هم ایران تصمیم بگیرد تا با هدف قرار دادن زیرساخت‌ها و معابر انرژی در منطقه، هزینه‌های جمعی را بر ذینفعان مختلف

داد که تلفات جانی نداشت اما به آسیب‌های مغزی برای حداقل ۶۴ نظامی آمریکایی منجر شد.^۱ بعد از حمله موشکی ایران به پایگاه عین‌الأسد در عراق -که رهبر معظم انقلاب از آن، به سیلی یاد کرده بودند- آمریکایی‌ها این حمله را انتقام سخت ایران تلقی نکردند، بلکه به عنوان آغاز فرایند انتقام ترور سردار سلیمانی می‌دانستند. برخی از اندیشکده‌های آمریکایی با بررسی این حمله، اذعان داشتند که با توجه به اندازه زرادخانه موشک‌های بالستیک ایران، حمله روز چهارشنبه در مقیاس نسبتاً متوسطی بود. همان‌طور که در گزارش آژانس اطلاعات دفاعی ۲۰۱۹ ارزیابی شده، توان موشکی ایران هولناک است.^۲ ویکتور دالایی در «نیوزویک» نوشت: احتمالاً پاسخ واقعی ایران به ایالات متحده، هنوز در راه است و حمله موشکی صرفاً یک پرده دود برای ایجاد فضایی برای انکار قابل قبول برای پاسخی بود که احتمالاً ایران از

1. <https://thehill.com/policy/international/480981-soleimanis-enigmatic-successor-vows-revenge-on-us/>

2. <https://www.fdd.org/analysis/2020/01/13/iran-attack-highlights-us-missile-defense-vulnerability/>

3. <https://www.newsweek.com/trump-soleimani-middle-east-change-lull-1482293>

بعد از ترور سردار چه باید کرد؟

اندیشکده‌های آمریکایی طرح‌های مختلفی را برای دولت ترامپ، پیشنهاد داده بودند که بعد از ترور سردار، چگونه رفتار کند. از جمله این طرح‌ها، طرحی بود که اندیشکده بروکینگز داده بود، این اندیشکده در مطلبی که توسط مایکل ای اوهانلون نوشته شده بود، پیشنهاد کرد که آمریکا، شراکت خود را با عراق حفظ کند. همچنین به عقیده او، آمریکا باید تعهد دهد که حملات هوایی را علیه پایگاه‌های شبه‌نظامیان کتائب حزب‌الله در سوریه و عراق انجام ندهد. آمریکا دیگر نباید اقدامات یک‌جانبه در خاک عراق انجام دهد، مگر در زمان تهدید مستقیم نیروهایش. ضمناً آمریکا باید با گفتگو با نخست‌وزیر عراق، به تحت فشار قرار دادن اقتصادی کتائب حزب‌الله اقدام نماید.^۵

سخن پایانی

از آنجا که ایران در نتیجه تحریم‌ها از توانایی نظامی متعارف محروم شده بود، ژنرال سلیمانی قدرت نامتقارن ایران را که بر پایه شبکه منطقه‌ای از نیروهای نیابتی و متحدان آن ساخته شده بود و برای تهران و متحدانش، به عنوان «محور مقاومت» شناخته می‌شد، ایجاد و تقویت کرد.^۶ به نظر می‌رسد که ژنرال سلیمانی به همان اندازه که در زمان حیاتش در منطقه اثر داشته، بعد از مرگ نیز سیاست منطقه‌ای را تغییر داده است.^۷

بین‌المللی تحمیل کند؟ یا اینکه به دنبال متحدان منطقه‌ای ایالات متحده خواهد رفت؟^۱

از سوی دیگر، نفس این حمله برای آمریکایی‌ها، پیامی آشکار داشت؛ حمله موشکی بالستیک ایران در ژانویه به نیروهای نظامی آمریکا در دو پایگاه در عراق، فقدان ظرفیت کافی دفاع موشکی بالستیک آمریکا را برجسته کرد. با نبود هیچ موشک رهگیر آمریکایی، نیروهای ایالات متحده فقط می‌توانستند، تماشا کنند و منتظر ضربه باشند. اگر سامانه تاد در منطقه مستقر شده بود، آمریکا می‌توانست موشک‌های بالستیک ایران را رهگیری نماید و از نیروهای آمریکایی، بهتر محافظت کند.^۲

جانشین سردار سلیمانی کیست؟

پس از ترور سردار سلیمانی و انتصاب بلافاصله سردار اسماعیل قآنی به جای ایشان، اندیشکده‌های آمریکایی به بررسی شخصیت ایشان اقدام نمودند. علی‌آفونه، کارشناس ارشد مؤسسه کشورهای عربی خلیج فارس در واشنگتن، کارشناس نیروی قدس و فرماندهان نظامی آن گفت: او در اداره سازمان‌های بزرگ متخصص است.^۳ برخی از اندیشکده‌ها مانند بروکینگز، معتقدند که سپاه پاسداران، تعداد بالایی از فرماندهان را دارد که هر کدام می‌توانند جانشین سردار سلیمانی شوند. پیشرفت انقلاب اسلامی بعد از رحلت بنیان‌گذار آن، امام خمینی (ره)، نشان‌دهنده این واقعیت است که ایران، متکی به افراد نیست.^۴

۱. همان

2. <https://www.fdd.org/analysis/2020/02/25/insufficient-missile-defense-funding-would-leave-americans-vulnerable/>

3. <https://thehill.com/policy/international/480981-soleimanis-enigmatic-successor-vows-revenge-on-us/>

4. <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/01/03/around-the-halls-experts-react-to-the-killing-of-iranian-commander-qassem-soleimani/>

chaos/2020/01/03/around-the-halls-experts-react-to-the-killing-of-iranian-commander-qassem-soleimani/

7. <https://www.newsweek.com/trump-soleimani-middle-east-change-lull-1482293>